

Türkiye - Mısır İlişkileri

Leyla Heba

Türkiye – Mısır İlişkileri

Türkiye ve Mısır arasındaki ilişkiler, tarih boyunca çeşitli dönemlerde, değişik seviyelerde seyretmiştir. Bu ilişkilerin kökenleri, Osmanlı İmparatorluğu dönemine kadar uzanmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nun uzun yıllar (1517-1914) Mısır'ı hakimiyeti altına alması neticesinde, Mısır'da dil, kültür ve yönetim sistemi gibi birçok alanda etkiler bırakmıştır.

Türkiye ve Mısır arasındaki ticaret hacmi yüksektir, zira her iki ülke arasında tam anlamıyla gerçekleştirilmiş bir ekonomik iş birliği potansiyeli bulunmaktadır.

Bununla birlikte, son yıllarda ticaret ve yatırımların daha fazla artırılması için adımlar atılmaktadır.

İki ülke arasındaki kültürel ve turistik etkileşimler devam etmektedir. Ayrıca Türkiye ve Mısır arasında turizm faaliyetleri, kültürel etkinlikler ve sanatsal

alışverişler gerçekleşmektedir. Türk dizileri ve sineması, Mısır'da büyük bir popülerlik kazanmıştır ve Türk müziği ile yemekleri de Mısır'da ilgi görmektedir. Bu etkileşimler, iki ülkenin kültürel mirasını ve turistik potansiyelini keşfetmek isteyen insanlar arasında bir bağ oluşturmuştur.

Mısır ve Türkiye Arasındaki İlişkilerin Gelişimi

Tarih boyunca Türkiye ve Mısır arasındaki ilişkiler, zaman zaman gerilimli dönemler yaşamış olsa da, kültürel etkileşimler, ticaret ve turizm gibi alanlarda bağlar devam etmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin Mısır ile ilişkileri, 1925 yılında diplomatik ilişkilerin kurulmasıyla başlamıştır. Diplomatik ilişkilerin gelişmesi sonucunda Türkiye, 1948 yılında Kahire'de büyükelçilik düzeyinde temsil edilmeye başlanmıştır.

Abdülnasır'ın 1952'de Mısır'da gerçekleştirdiği darbeyle monarşi sisteminden Cumhuriyet sistemine geçilmiştir. Türkiye ile Mısır arasındaki ilişkilerde ilk kriz 1954 yılında Mısır'ın Türkiye'nin büyükelçisini kovmasıyla ortaya çıkmış ve iki ülke arasındaki ilişkiler bozulmaya başlamıştır.

Krizin nedeni, Türkiye büyükelçisinin Abdülnasır ile görüşmesinde elini uzatmaması ve Abdülnasır'a hakaret etmesi şeklinde gerçekleşti. Bu durumun sebebi, büyükelçinin¹ eşinin kraliyet ailesine mensup olması ve darbenin ardından basında eşinin ailesi hakkında olumsuz haberlerin yayılmasıdır.

1 - Fuat Toğay, 1891 yılında İstanbul'da doğdu. Babası Mareşal Deli Fuad Paşa Talat, Osmanlı İmparatorluğu'nun Almanya ve Avusturya büyükelçisiydi. Annesi Sairan Hanım, sekiz yaşındayken babasıyla evlendi ve babasının İstanbul'daki ölümünden sonra İstanbul'da vefat etti, 1975 yılında. Fuat, Mısır prensesi Amina Mukhtar ile evlendi. Amina Mukhtar, Hidiv İsmail'in torunu ve Prenses Nimetullah'ın kızıydı. Prenses Nimetullah, Kral Fuad'ın kız kardeşi ve Kral Faruk'un kuzeniydi, Mısır'ın son kralı. Fuat Paşa'nın Prenses Amina'dan sadece bir oğlu oldu, Asad. Eşi Prenses Amina, 1897 yılında İstanbul'da doğdu.

Olay'ın çıkış noktası; 4 Ocak 1954 tarihinde Türkiye büyükelçisi Mısırdan kovulduğunu El-Ahram gazetesi, olayı detaylı bir şekilde açıkladığı haberini 8 sütunda birinci sayfasında yayımladı. Toğay'ın sürekli olarak devrim liderlerinin politikalarına karşı yürüttüğü kampanyaları ve Gamal Abdülnasır'a yönelik aşağılayıcı ifadeleri nedeniyle kovulduğunu belirtti. Haberde belirtilen önemli sebeplerden biri, "Opera Binası sezonunun açılışı için İzmet İdare Bakanlığı'nin düzenlediği bir etkinlik sırasında, bakanlık binasına giren Albay Gamal Abdülnasır'ın Hindistan elçisiyle el sıkıştığı ve

Nasır'ın rejimi kurulmasının ardından ve Mısır ile Suriye'nin birleşmesi sonrasında, Türkiye diplomatik ilişkilerini 1961-1963 yılları arasında askıya almıştır. Ancak, 1963 yılında ilişkiler yeniden başlamıştır. 20. yüzyılın 70'li ve 80'li yıllarında, Türkiye ile Mısır arasındaki ilişkiler daha çok ekonomik konularla ilgilenmiş ve siyasi açıdan sınırlı kalmıştır².

Hosni Mubarak döneminde Türkiye-Mısır ilişkileri oldukça sakin bir şekilde ilerlemiştir. Mubarak, birkaç kez Türkiye'yi ziyaret etmiş ve Türkiye Cumhurbaşkanı Mısır'a resmi ziyaretler gerçekleştirmiştir. Hatta Erdoğan Mısır'da Kahire Üniversitesinde konuşma yapmıştır. Son resmi ziyaret ise 2011 yılında Türkiye başbakanı Erdoğan tarafından gerçekleştirilmiştir.

İki ülke arasındaki ilişkilerin bozulmasına yol açan en önemli konulardan biri, Askeri darbenin gerçekleşmesine karşıydı. Ve muhaliflerin rejime karşı medya platformları kurmasına olanak tanımış ve Mısır'ın kendi içişlerine müdahale etmesine yol açmıştır.

Diğer bir konu ise Libya meselesidir. Türkiye, Abdulhamid Eldebiba liderliğindeki Libya hükümetini desteklerken, Mısır Cumhurbaşkanı ve ordu komutanı Hafter'i desteklemiştir. Bu farklı tutumlar, iki ülke arasındaki gerilimi artırmıştır.

ardından Fuat Bey'i odanın bir köşesinde gördüğü, ona 'merhaba' dediği ancak Fuat Bey'in yanıt olarak yüksek sesle Abdülnasır'a ahlaki olmayan ifadelerle hitap ettiği" şeklinde aktarılmaktadır. Fuat Bey'in sorumlu bir kişiden beklenmeyecek şekilde davrandığı ve diplomatik bir temsilci olarak tam kibarlıkla konuşma ve sınırlara bağlılık ilkelerine uyma görevlerini yerine getirmediği belirtilmiştir. Haberde ayrıca, elçinin Abdülnasır'a "sizin davranışlarınız beyefendilik davranışları değil ve aramızda hiçbir dostluk olmayacak" dediği ve Abdülnasır'ın buna cevap vermek yerine sessizce sırtını dönerek Hindistan elçisiyle ve İsveç müessiliyle konuşmasına devam ettiği ifade edilmektedir. Fuat'ın ayrıca Mısır'ı "kirli bir ülke" olarak nitelendirdiği belirtilmiş, durum daha da gerginleşmiş ve sonunda Fuat, Mısır tarafından topraklarında "istenmeyen kişi" ilan edilen ilk büyükelçi olmuş ve eşiyile birlikte İstanbul'a geri dönmüştür.

https://www.marefa.org/%D9%81%D8%A4%D8%A7%D8%AF_%D8%B7%D9%88%D8%BA%D8%A7%D9%8A (Erişim Tarihi 07.11.2023).

2 -<https://www.alarabiya.net/arab-and-world/egypt/2013/11/23/%D8%A3%D9%88%D9%84%D9%89-%D9%85%D8%AD%D8%B7%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D9%88%D8%AA%D8%B1-%D8%A8%D9%8A%D9%86-%D9%85%D8%B5%D8%B1-%D9%88%D8%AA%D8%B1%D9%83%D9%8A%D8%A7-%D8%AA%D8%B9%D9%88%D8%AF-%D9%84%D8%B9%D8%A7%D9%85-61> (Erişim Tarihi 06.07.2023)

Doğu Akdeniz

Akdeniz bölgesindeki gerilim 2017 yılından itibaren başlamıştır. Mısır, 2017 yılında Yunanistan ile Rodos Ada'sında askeri tatbikatlara katıldı. Türkiye'ye göre bu tatbikatları, 1947 Paris Barış Antlaşması'nın Rodos adasında askeri tatbikatları yasakladığı gerekçesiyle bir ihlal olarak değerlendirmektedir³.

Mısır, 2019 yılının başlarında "Doğu Akdeniz Gaz Forumu" adı verilen bir platform oluşturdu. Bu forum, Akdeniz'in güney ve doğu bölgelerinden ülkeleri, Ürdün, Filistin, İsrail, Lübnan, Kıbrıs, Yunanistan, İtalya ve Fransa'yı bir araya getiriyordu. Türkiye, bu forumda yer almadı. Türkiye, önemli bir Akdeniz ülkesi olmasına rağmen dışlandığını hissetti ve kendisini bir meydan okuma olarak değerlendirdi. Bu nedenle, Türkiye bu adımı yanıt olarak 2019 yılı sonlarında Libya ile deniz sınırlarını belirlemek için bir anlaşma imzaladı. Bu durum Mısır'ın tepkisine yol açtı ve Mısır, kendi deniz sınırlarını Yunanistan ile belirlemek için adımlar attı.⁴

Arap Baharı ve Sonrası İlişkiler

25 Ocak 2011'de başlayan Arap Baharı süreci Mısır'da da etkisini göstermiştir. Mısır'da yaşanan siyasi değişiklikler, Türkiye ile Mısır arasındaki ilişkileri etkilemiş ve gerginliklere neden olmuştur. Özellikle 2013 yılında gerçekleşen askeri darbenin ardından Türkiye ve Mısır arasındaki ilişkiler gerilimli bir döneme girmiştir.

2013 yılında Mısır'da gerçekleşen askeri darbenin ardından, Türkiye ve Mısır arasındaki diplomatik ilişkiler ciddi bir şekilde gerilmiş, büyükelçilikler maslahatgüzar düzeyine indirilmiş ve diplomatik temaslar askıya alınmıştır.

Sisi hükümeti, Muhammed Mursi döneminde kurulan yakın ilişkileri hedef almış ve bu ilişkilerin sonlandırılmasını amaçlamıştır. Türkiye, Mısır'da demokratik seçimlerle göreve gelen ilk

3 -<https://www.aljazeera.net/news/2017/11/3/%D8%AA%D8%B1%D9%83%D9%8A%D8%A7-%D8%AA%D9%86%D8%AF%D8%AF-%D8%A8%D9%85%D9%86%D8%A7%D9%88%D8%B1%D8%A7%D8%AA-%D9%8A%D9%88%D9%86%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A9-%D9%88%D9%85%D8%B5%D8%B1%D9%8A%D8%A9> yayım tarihi 03.11.2017 (erişim tarihi 10.07.2023)

4 -A.g.e

cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'nin askeri darbe ile görevinden uzaklaştırılmasına uluslararası düzeyde en sert tepkiyi veren ülke olmuştur. O dönemde Başbakan Erdoğan'ın Mısır'daki darbe yönetimini hedef alan açıklamaları Kahire yönetimini Türkiye'ye karşı sert bir tutum almaya itmiştir. Karşılıklı açıklamalarla gerilen siyasi ilişkiler 2013'ün diplomatik krize sebep olmuştur⁵.

Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, Mısır'ın yeni Dış İlişkilerden Sorumlu Başkan Yardımcısı Muhammed El Baradei ile telefon görüşmesi talebini, Mısır'ın meşru bir temsilci olmadığı gerekçesiyle reddettiğini doğrulamıştır⁶. 2013'te Mısır Dışişleri Bakanlığı, Türkiye'nin Mısır büyükelçisini istenmeyen kişi ilan etti ve diplomatik temsili maslahatgüzar düzeyine indirmeye karar verdi. Mısır Dışişleri Bakanlığı, bu tutumu, Türk hükümetinin Mısır'a karşı düşmanca buldu.

5 - Telci, Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Enstitüsü, s. 308-309.

6 - <https://www.aljazeera.net/news/2013/7/18/%D8%A3%D8%B1%D8%AF%D9%88%D8%BA%D8%A7%D9%86-%D8%B1%D9%81%D8%B6-%D9%85%D8%AD%D8%A7%D8%AF%D8%AB%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%A8%D8%B1%D8%A7%D8%AF%D8%B9%D9%8A> yayım tarihi 17-07-2013 (Erişim tarihi 10-07-2023)

Türkiye'nin Mısır'daki askeri darbeye karşı bir tutum sergilemesi, Türkiye'yi Orta Doğu bölgesinin önemli ülkelerinden uzaklaştıran zorlu bir duruma sokmuştur. Bu durum, Türkiye'nin Mısır ile ilişkilerini yeniden gözden geçirmesine ve özellikle Türk seçimlerinin yaklaşmasıyla Mısır ile ilişkilerin normalleştirilmesi düşüncesinin gündeme gelmesine neden olmuştur.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Haliç Kanalında gazeteci Cemal Kaşıkçı ile yaptığı röportajda Türkiye'nin Mısır'daki askeri darbeyi reddettiğini ve demokrasinin önünün açılması gerektiğini ifade etmiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan, Mısır yetkililerinin Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi ve beraberindeki kişileri serbest bırakması durumunda bu durumun Türkiye ile Mısır arasında yeni bir normalleşme sürecinin başladığı anlamına geleceğini belirtmiştir⁷.

Son yıllarda diplomatik temaslar yeniden başlamış ve belirli bir düzeyde normalleşme çabaları gözlenmektedir. 2017 yılında Türkiye, Sina'daki Al-Rawda cami saldırısında hayatını kaybedenlerin anısına ulusal bayrağını yarıya indirdi.

2018 yılındaki gergin ilişkiler döneminde Mısır, İran asıllı Türk sihirbaz Aref Ghafouri'yi ağırlayarak ve tedavi sağladı. Aref, Türkiye'nin Antakya şehrinde planlanan bir kutlama için hazırlıklar yaparken bir yılanın saldırısına uğradı ve sağ elinden bir ısırık aldı. Olaydan sonra durumu kritik bir haldeydi ve hayatta kalma mücadelesi veriyordu. Aref'in tedavisinin imkansız olduğu düşünülerek, eğer bir mucize gerçekleşirse felçli bir hayat yaşayabilirdi. Tedavisi için başka hiçbir ülkede bulunmayan özel bir tür serumun sağlanması için Mısır'a nakledilmesi önerildi. Türk doktorların tedavi için Mısır'a nakledilmesini tavsiye etmesinin ardından, Mısır tarafı Türk sihirbaz Aref Ghafouri'nin Fransız Kasr al-Aini Hastanesinde tedavi görmek üzere Mısır'a girişine izin verme kararını engellemedi. Aref Ghafouri, serumun aldıktan sonra ayağa kalkabildi ve Mısır'ın yardımı için teşekkürlerini ilettiler⁸.

7 - https://www.youtube.com/watch?v=EyXIFxWjG_E (Erişim Tarihi 10.07.2023)

8 - https://arabic.rt.com/middle_east/957931-%D9%85%D8%B5%D8%B1-%D8%AA%D9%86%D9%82%D8%B0-%D8%B3%D8%A7%D8%AD%D8%B1-%D8%AA%D8%B1%D9%83%D9%8A-%D9%85%D9%86-%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%88%D8%AA/ (Erişim tarihi 10.07.2023)

Günümüz İlişkileri:

Mısır-Türkiye İlişkilerinin Dönüşümü, Mısır Atasözüne Göre “Suyun normale dönmesi”

Mısır-Türkiye ilişkilerinin geri dönüşü sürpriz olmadı, ancak birkaç hazırlıktan sonra geldi. Katar 2022’de (Futbol Dünya Kupası) açılışında Erdoğan ile Sisi’yi tarafsız bir yerde buluşturarak başladı. Bu görüşme bir tesadüf değildi, iki yıl süren hazırlık ve müzakerelerin ardından gerçekleşmiştir. İki cumhurbaşkanı, on yıllık bir aradan sonra ilk defa bir araya gelmiştir. Bu dönemde ilişkiler, siyasi durgunluğun en düşük seviyeye ulaştığı ancak turizm ve ekonominin devam ettiği bir süreçte tanıklık etmiştir.

İlişkiler, Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu’nun Kahire’yi ziyaretiyle gelişmeye başlamış ve Mısır Dışişleri Bakanı Sameh Shoukry tarafından kardeş veya yakın dostlar arasında sıcak bir karşılama ve kucaklama ile karşılanmıştır. Bu ziyaret, iki ülke arasındaki ilişkilerin yakın bir gelecekte düzeleceğini duyurmuştur.

Ziyaret öncesinde, Şubat ayında yaşanan yıkıcı deprem sonrasında Mısır Dışişleri Bakanı’nın Türkiye’ye gerçekleştirdiği ziyaret ve tıbbi yardım sağlanması gerçekleştirilmiştir. İkinci adım ise Sisi’nin Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ı yeni cumhurbaşkanlığı dönemi için tebrik etmesiyle gerçekleşmiştir.

4 Temmuz 2023 Tarihi’nde iki ülke arasındaki ilişkilerin büyükelçiler düzeyine yükseltileceği açıklandı. Bu adım, iki ülke arasında yeni bir sayfa açmayı ve Türk-Mısır halkları arasındaki ilişkileri güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Mısır Dışişleri Bakanlığı yaptığı açıklamada, Mısır’ın Ankara Büyükelçiliği’ne Amr El Hamami’yi, Türkiye’nin ise Kahire Büyükelçiliği’ne Salih Mutlu Şen’i atadığını bildirdi.

Türk ve Mısır gazeteleri, Mısır-Türkiye ilişkilerinin yükseltilmesi ve iki ülke arasında büyükelçi atama kararına dikkat çekmektedir. Hürriyet gazetesi, “Türkiye-Mısır İlişkilerinde Yeni Bir Dönem: 13 Yıl Sonra Büyükelçi Ataması” ve “Türkiye-Mısır İlişkilerinde 13 Yıl Sonra Yeni Bir Dönem” başlıklarıyla konuyu ele almıştır. Türkiye’nin Kahire Büyükelçisi Salih Mutlu Şen’in biyografisi de yayınlanmıştır.

Mısır'da ise benzer şekilde hayatın normale döndüğü ve farklı başlıklar altında yayınlandığı görülmektedir.

Bazı uzmanlar, bu dönemde Türk iş adamlarının özellikle Mısır'da tekstil ve giyim endüstrisiyle ilgili endüstriyel projelere büyük bir ilgi göstereceğini öngörmektedir. Bu durum, Türkiye'de işçi, elektrik, gaz ve istihdam fiyatlarında önemli bir artış yaşanırken, Mısır'da ise bu alanlarda bir düşüş yaşanmasıyla ilişkilendirilmektedir. Bu bağlamda, Türk iş adamlarının Mısır'da yeni fırsatlar arayışında olduğu ve tekstil ve giyim sektöründe projeler geliştirecekleri belirtilmektedir.

İki ülke arasındaki ilişkilerin yeniden kurulması, ne kadar geç olursa olsun, hiç ilerlememesinden daha iyidir. Zira her iki ülke de uluslararası alanda önemli bir konuma sahiptir. Mısır, Orta Doğu bölgesinin en önemli ülkelerinden biridir, Türkiye ve lideri de diğer ülkeler arasında saygın bir konuma sahiptir. İlişkilerin iyi bir şekilde devam etmesini ve çeşitli alanlarda iş birliğinin sürmesini umuyoruz.